

У цяперашняй мове *i*-асновы маюць у *gen. pl.* блізу вылучна канчатак *-ei* (кір. *-eŭ*). Значыцца, *gen. pl.* падпадаў пад шмат якія ўплывы, а *substantiva* мяккіх асноваў двойчы мянялі ў ім свае канчаткі.

З. *y, i* на месцу *ь, ь* перад *j* маем так-жа ў хормах асновы цяперашняга часу некаторых дзеясловаў: *'abmij* 11a9, *nakrij* 48b10, *'umij* 48b15, *mijūci* 49a5, *'ebmiješ* 49a11, *ramij* 49a12, 71a14, 71b15, *vimij* 71a7, *mijce* 72a17, 72b1, 107a10, *nakrijecca* 137a4, *bijce* 53b15, *'uz'lij* 71b12, *pijce* 16a2, *šijuči* 49a16 і інш.

Тое самае ў назоўных імёнаў тых-жа каранёў: *šiji* 41b9, *šiju* 59b7, *na šiji* 65b14, 72b7, 129b9, *šija* 110b3 і інш.

Прыраўнальная ступень (*comparativa*) на *-ej*: *bližej* 1a2, *lepej* 22b5, 26b16, 28a17, *bolej* 23a14, *višej* 39a1, *horej* 51b4, *dalej* 53b13 і пад. сюды не адносіцца, бо гэта складзеныя хормы прыраўнальнае ступені ніякага роду з адпалым канцавым *-e*. Прыр. у яз. пол.: *więcej, dalej* і пад. (Rozwadowski, Gramatyka jęz. pol., Кракаў, 1923, 149).

Побач із вышменаваным у іншай групе прыпадкаў *ь* перад *j* чэзьне. Гэта ёсьцека:

а) у цяперашнім часе некаторых дзеясловаў: *bje* 59b9, *ubjuc* 53b13, *virjū* 114a8 і інш. ды ў імёнаў: *pjanstva* 63a16, *pjanstve* 62b13.

б) у імён на *-yje, -yja*, галоўна зборных і дзеяслоўных (*collectiva et deverbativa*): *chetarja* 2b6, 56a1, *davana* 18a7, *'adpūšcene* 23a11, *Abrekane* 23b3, *chrešcanin* 112a9, *chrešcanmi* 4b8.

Там, дзе беларускі (крывіцкі) язык на месцу *ь, ь* перад *j* мае *y, i* (кір. *ы, і*), маюць гэтыя гукі так-жа ўсі астальныя языкі славянскія, з выняткам расейскага. У літаратурным языцце расейскім *o, e* ё заўсёды ў хормах асновы цяперашняга часу дзеясловаў *kryti, ryti, myti, vyti, nyti, briti, liti, šiti, piti, viti*¹⁵, але ў *nom. sg.* складзеных прыметаў ё *o* адно пад націскам (*молодой*), а калі на канчатку няма націску, дык маем *-yj* (*старый*). У паўночна-расейскім нарэччу ё толькі *-oj, -ej*, бяз розніцы ё ці няма націску на канчатку (*молодой, старой, синей*). Паўдзённа-расейскае нарэчча (абруселая мова беларускіх Вяцічаў) спачатна мела ў гэтых прыпадках толькі *y, i* (кір. *ы, і*), як у складох націсьненых, так і ненацісьненых; цяперака паўдзённа-расейскае нарэчча пад уплывам паўночна-расейскага мае ў бальшыні *-o*¹⁶. З гэтага бачым, што літаратурны язык расейскі разьвіў кампромісны спосаб ужываньня прыведзеных хормаў між паўночна- і паўдзённа-расейскімі нарэччамі.

Новая праца з гісторыі беларускага языка

Норвэг Хр. С. Штанг (*Stang*), проф. унівэрсытэту ў Осьлё, надрукаваў сёлета другую сваю працу з гісторыі беларускага языка: *Die altrussische Urkundensprache Der Stadt Polock von Chr. S. Stang. Skrifter utgitt av Norske Videnskaps. Akademi i Oslo. II. Hist.-Filos. Klasse.* 1938. № 9. Oslo, 1939, бач. 148 фармату 12x21 см. Першая праца ягоная аб мове вяліка-княскіх канцэлярыяў Вялікага Княства Літоўскага выйшла ў 1935 г. У гэтай, другой, працы аўтар разглядае мову полацкіх урадавых памяткаў XIII—XVI стаг.

Канчальны вывад аўтараў аб старой мове полацкай гэтакі: мова полацкіх памяткаў ад самага пачатку беларуская. Яна выразна розніцца ад мовы памяткаў пскоўскіх і блізу нічагусенькі ня розніцца ад мовы памяткаў Смаленскіх. У XV стаг. мова полацкіх памяткаў памалу ўпадабняецца да тагачаснай беларускай мовы літаратурнай — урадавай у Вял. Княстве Літоўскім, а ў XVI стаг. зусім із ёю зьліваецца.

Праца проф. Штанга вельмі салідная й яе павінен прастудыяваць кажны беларускі языказнавец.

¹⁵ У вапошніх 4-х дзеясловах *e* ё толькі ў хормах загаднага ладу (*imp.*), а ў цяперашнім часе *ь* пшчэз.

¹⁶ Шахматаў: „В настоящее время южновеликорусское наречие представляет ряд черт общих с наречием северновеликорусским, но все это — черты позднейшие (напр., окончание *-oi*, вм. *-ый* в им. ед. ч. *худой* или *o* вм. *ы* в *мою*)“ (Введение в курс ист. р. яз., 54).